УДК 378:[023+028]

Бібліотека і читання в житті сучасного студента

Лоза Л. А., завідувачка відділу обслуговування навчальною і науковою літературою бібліотеки ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У статті надано інформацію про досвід соціологічного дослідження серед студентів Полтавського університету економіки і торгівлі. На основі соціологічного дослідження, проаналізовано та визначено головні завдання, що стоять перед бібліотекою щодо підвищення статусу книги і читання .

Ключові слова: бібліотека, книга, користувач, пропаганда читання, дослідження, інформаційні технології, проект.

«Люди перестають думати, коли перестають читати» - слова відомого філософа Д. Дідро актуальні сьогодні, як ніколи. Адже читання – це не просто спосіб отримання інформації, це унікальний процес, який позитивно впливає на формування особистості, яка вміє відчувати, співпереживати, мислити. Нові інформаційні технології не могли не вплинути на зміну стратегії читання. Останнім часом склалася думка, що люди перестали читати, тому що Інтернет витіснить надруковану книгу. Насправді, електронна культура здатна посилити можливості книжкової. Необхідно не протистояти, а поєднувати книжкову культуру і можливості електронної. Такі поняття, як «Інтернет», «web-сайт», «e-mail», «локальна мережа» – просто черговий інструмент, який допомагає вирішити проблему просування читання новими і сучасними методами. Тому пріоритетним напрямом діяльності будь-якої бібліотеки сьогодні залишається просування і популяризація читання. Покращити діяльність бібліотек у цьому напрямку допомагають соціологічні дослідження. З метою привернення уваги студентської молоді до книги та читання як важливих факторів збереження і розвитку світової та національної культури, формування у студентів зацікавленості до читання та підвищення читацької культури, з метою пошуку нових методів і форм роботи зі студентами університету - нами було проведено дослідження на тему «Бібліотека і читання в житті сучасного студента». Предметом дослідження наразі стало зниження зацікавленості до книги і читання.

В дослідженні взяли участь 155 студентів – користувачів бібліотеки. Розповсюджено 180 анкет. Для обробки відібрано 155 анкет.

В процесі дослідження та аналізування привернули увагу відповіді студентів на предмет визначення книги - «Що для вас книга?» - 65 (41%) студентів вважають книгу засобом навчання; для 54 (34%) із них - це цікаво провести час; для 52 (33%) студентів відповіли , що книга – це тренування розуму, для 13 (8%) студентів книга – комфортний простір, де вони намагаються розширити свій світогляд.

На запитання «Як часто ви читаєте книги?» - 22 (19%) студенти відповіли, що читають щодня, 2-3 рази на тиждень читає 31 (27%) студент, 1 раз на тиждень, читає 35 (22%) студентів, менще ніж раз на місяць читає

21(13%) студент. Негативне ставлення до читання, висловили лише 2 студенти, які відповіли, що практично не читають ніколи. Відсоток тих, хто зовсім не читає дуже малий, що є надзвичайно позитивним.

Спостерігається деяке падіння інтересу до читання книги, що можливо пов'язане зі зростанням впливу комп'ютерних технологій, Інтернет-культури та ін. Але це не зовсім погані показники і ми бачимо, що молодь читає, що вона не втратила інтересу до книги.

На запитання «Чи купуєте ви книги для себе» якщо так, то як часто?», відповіді були такими:

- ✓ 2-3 рази в місяць або частіше **купують** 6 (4%) студентів ;
- ✓ приблизно раз в місяць книги купують 37 (24%) студентів;
- ✓ декілька разів на місяць купують книги 16 (10%) студентів;
- ✓ 1 раз на рік або менше купують книги 42(27%) студентів;
- ✓ не купують книги зовсім 49 (31%) студентів.

Максимальна кількість студентів, що зовсім не купують книги 31%. Зниження купівельного попиту на книги, можливо можна пояснити високою вартістю друкованої книги на сьогоднішній день та одночасним зменшенням доходів населення, а іще тим, що тепер книги можна скачати в електронному варіанті в мережі Інтернет бесплатно. Але все-таки ми бачимо, що студенти не байдужі до книги, 24% студентів купують книги раз на один місяць, а декілька раз на місяць купують книги 10% студентів, один раз на рік 27% студентів.

Цікаво було дізнатися, які книги найчастіше читають і купують студенти? Яким жанрам надають перевагу?

З відповідей бачимо, що перше місце посіла навчальна література -56 студентів (36%). На другому місці – класичні художні твори читають 49 студентів (31%) , на третьому місці детективи - 39 студентів (25%), на четвертому місці – фантастика 25 (19%) студентів, п'яте місце порівну розділили читачі наукової і пригодницької тематики - 24 студенти (15%). Студенти читають про кохання - 21 студент (19%). Поезію - читають 26 студентів (16%). Книги з філософським змістом читає 21 студент (17%) . Менш активно використовувалися унітарні видання - їх читали 11 студентів (9%). Один користувач відповів, що читає лайт-новели, ранове. Як бачимо жанри, яким віддають перевагу студенти різні. Ми можемо сказати, що студенти відчувають потребу в читанні, читають і це підтверджується також відповідями студентів на запитання **«Чи любите ви читати художню літературу»,** на яке 60 студентів (39%) відповіли ствердно, відзначили, що це для них цікаво і важливо, 42 студенти (27%) відповіли, що люблять читати для розваги, 24 студенти (15%) студентів відповіли, що надають перевагу екранізації художніх творів, а 18 студентів (12%) студентів відповіли, що не люблять читати художню літературу. Але не дивлячись на (12%) тих, хто не любить читати, у нас є підстави спростувати поширену думку про те, що студентська молодь не цікавиться художнім читанням. Як бачимо, у переважної більшості студентів, читання художньої літератури займає вагоме місце. Студенти читають і виявляють зацікавленість не тільки до навчальної літератури, а й до літератури різних жанрів, 31% студентів, що виявилося несподіванкою, надають перевагу класичним художнім творам.

На запитання: Чи читаєте Ви книги або літературні журнали на електронних носіях? Якщо так, то які саме електронні носії Ви використовуєте? відповіді розподілилися так: 91 студент (59%) відповіли, що вони використовують комп'ютер/ноутбук, 69 студентів (44%) іще використовують для читання і смартфон, читають з букрідера 13 студентів (8%). І зовсім не читають книги або літературні журнали на електронних носіях 12 студентів (8%).

Як бачимо, переважна більшість опитуваних надає перевагу читанням книг на електронних носіях.

Відповідаючи на запитання «**На ваш погляд: чи зберігається значення книги і читання в суспільстві?»** 69 студентів (45%) відповіли «так, безумовно, зберігається», 67 студентів (43%) відповіли також, що зберігається, але значення книги знижується, 9 студентів (6%) думають, що значення книги і читання не зберігається. Відповіді студентів, зайвий раз доводять про зацікавленість молодих людей до книги, і більшість з них вважає, що значення книги і читання зберігається.

До певних роздумів спонукають відповіді на запитання анкети **«Як часто ви відвідуєте нашу бібліотеку?»** З'ясувалося, що переважна більшість - 103(51%) студентів відвідують бібліотеку в міру необхідності; 1 раз на тиждень відвідують бібліотеку 16 студентів (6%), раз на місяць 11 студентів (7%) , а щодня 13 студентів (8%) Отримані дані засвідчують, що відвідування бібліотеки значно знизилося, та це не означає, що студенти зовсім не читають. Приємно відзначити, що більшість респондентів на запитання **«Чи достатньо у нашій бібліотеці літератури необхідної для вас»** 62 студенти (54%) відповіли достатньо і 58 студентів (51%) відповіли, що більш ніж достатньо. 9 студентів (6%) відповіли, що попит задовольняється не завжди, але не указали, якої літератури не вистачає.

Відповідаючи на питання «Якщо ви не користуєтесь бібліотекою, то з яких причин?» переважна більшість студентів - 52 студенти (34%) зауважила, що немає вільного часу, 10 студентів (6%) – відповіли, що не мають потреби в читанні, а 61 студент (39%) відповіли , що все необхідне читають в Інтернеті. Один респондент відповів, що не користується бібліотекою, бо його не задовольняє її фонд. **Як бачимо у основної частини студентів немає вільного часу на читання**.

На запитання «Чи згодні ви, що вільний доступ до мережі Інтернет, зробить бібліотеку непотрібною для закладів освіти?» переважна більшість опитуваних 73% не погоджуються з твердженням, що вільний доступ до Інтернету зробить бібліотеки непотрібними. Вони переконані, що «книги вічні, спілкування з книгою не замінить Інтернет», «опрацьовувати матеріал з книгою зручніше», «книги збережуть свою актуальність назавжди», «книга дає змогу більш доторкнутись до думки автора», «в книжках більш достовірна інформація», «книги чудово пахнуть», «фізичний варіант книги більш доступний для сприйняття інформації», «з друкованою книгою працювати більш зручніше, ніж з електронною», «бібліотека – чітка система», «в бібліотеці інформація структуризована, а в Інтернеті здебільшого хаотичного розташування», «електронні книги не є конкурентами живій книзі» та ін.

Прикро, що 27% опитуваних вважають, що вільний доступ до Інтернет зробить бібліотеку непотрібною для закладів освіти, тому що «все необхідне і цінне можна знайти в Інтернеті», «тому що люди перестають цінувати книжки і необхідності в книжках не буде» і ще «тому, що суспільство переходить до електронної книги» та ін.

Результати дослідження свідчать про те, що сьогодні друковані видання, за визначенням більшості студентів, знаходяться на одному рівні з ресурсами Інтернет (хоча останнім часом значно зростає інтерес до електронної книги), отже, традиційна книга не втратила своєї інформаційної функції і залишається одним із найважливіших інформаційних джерел. Живе спілкування з книгою існує і має існувати. А інформаційні техології ніколи не стануть книзі конкурентами, а тільки добрими помічниками і партнерами: таку основну думку висловлюють студенти.

Відповідно до результатів опитування, на запитання з чим пов'язані перспективи нашої бібліотеки, та **«Якій формі популяризації книги та читання ви б віддали перевагу?»** 44% студентів вважають, що перспективи нашої бібліотеки перш за все в якості і унікальності бібліотечного фонду, 23% - в розвитку і зростанні фонду електронної бібліотеки. Один студент рекомендує збільшити асортимент спеціалізованих періодичних видань, 20% студентів бачать перспективу в забезпеченні в бібліотеці можливостей для цікавого дозвілля та спілкування (вони мають на увазі зустрічі з авторами книг, влаштування літературних або поетичних вечорів, організацію клубів за інтересами та ін. Висловлюючи свої поради студенти таким чином засвідчили свою небайдужість як до бібліотеки, так і до читання.

На запитання «Які шляхи заохочення до читання бібліотеці ви бачите?»

81 студент (52%) запропонував обладнати місця для індивідуального читання та відпочинку (естетичне оформлення інтер'єру бібліотеки має неабияке значення для формування іміджу бібліотеки); 56 студентів (36%) пропонують відкрити доступ до книжкового фонду; 37 студентів (24%) одним з шляхів заохочення до читання вважають проведення масових заходів.

Підсумовуючи анкетне опитування, враховуючи побажання студентів –користувачів бібліотеки, можна визначити головні завдання, що стоять перед бібліотекою щодо підвищення статусу книги і читання:

- ✓ вжити заходи для достатнього наповнення книжкового фонду новинками художніх творів, кращими зразками української та світової літератури, відвідувати книгарні міста з метою підбору книг;
- ✓ на веб сайті бібліотеки ввести рубрику «радимо прочитати»;
- ✓ створювати комфортні умови для користувачів у роботі з книгою, обладнати індивідуальні місця для читання і відпочинку;
- ✓ відкрити доступ до книжкового фонду в загальному читальному залі;
- ✓ планувати та проводити культурно-масові заходи з популяризації та реклами книги (використовувати традиційні та інноваційні форми популяризації - віртуальні виставки, бук трейлери, віртуальні презентації книг тощо);

- ✓ виявляти творчих читачів та залучати їх до популяризації літератури, участі у культурно-масовій роботі;
- ✓ активізувати рекламу заходів, які відбуваються у бібліотеці;
- ✓ використовувати індивідуальний підхід до користувачів у процесі обслуговування та популяризації читання;
- ✓ залучати до співпраці кураторів груп, студентську раду університету;
- ✓ запрошувати студентів до перегляду інформації на сайті бібліотеки університету та до участі у обговореннях в фейсбуці, блозі;
- ✓ напрацьовувати відповідні технології щодо формування мотивації у студентів до читання.

Всі ці заходи мають сприяти підвищенню читацької активності студентів, підняттю іміджу бібліотеки, впровадженню інноваційних форм і методів у практику роботи бібліотеки, поповненню книжкового фонду художньою, літературою та ін.

На сьогоднішній день в нашій бібліотеці розроблено проект на підтримку читання мета якого активізувати роботу бібліотеки на підтримку книги і читання, щоб зберегти книгу та читання як найважливіший засіб інтелектуального, творчого та духовного розвитку особистості. Складено план проведення заходів, де заздалегідь враховані побажання та пропозиції студентів-користувачів.

Коротка анотація проекту: проект координується та виконується проектною групою із залученням кураторів груп, студентської ради університету, його розроблено з метою підвищення статусу бібліотеки, формування та розповсюдження культури читання серед студентів університету, з метою згуртування студентів навколо книги та віршованого слова, привернення уваги до читання. У виконанні проекту ми очікуємо підвищення читацької активності студентів університету, підняття іміджу бібліотеки, просування якісної літератури, яка виховує патріотизм, любов до рідного краю, впровадження інноваційних форм і методів у практику роботи бібліотеки з питань культурно-масової роботи. В результаті дослідження та аналізування інтересів серед студентів університету на тему «Бібліотека і читання в житті сучасного студента» ми бачимо підтвердження та актуальність нашого проекту щодо впровадження нового виду діяльності та зацікавленість студентів у спільному впровадженні культурно-просвітницьких заходів.

Хоча сьогодні традиційна книга дещо втрачає свої позиції по відношенню до інших високотехнологічних засобів комунікації, вона в той же час продовжує залишатися оптимальною формою збереження культурного спадку, є незамінним елементом розвитку культури, накопичення і поширення знання. Таким чином книга у всіх її видах, друкарському і електронному, залишається унікальним, історично сформованим універсальним засобом фіксації, збереження і передачі в часі й просторі суспільних надбань та цінностей.

Список літератури

1. Бондаренко, С. Становлення "сучасного читача" (1789-1989): вітчизняний контекст [Текст] / С. Бондаренко // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 10. – С. 41–43. – На укр. яз.
2. Булах, Т. Заходи з популяризації читання: загальна характеристика [Текст] / Т. Булах // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 2. – С. 46–48. – На укр. яз.
3. Вилегжаніна, Т. Криза читання як сучасна пролема світового рівня [Текст] / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2011. – № 4. – С. 4-6. – На укр. яз.
4. Елфимова, Г. С. Распространение и популяризация системы чтения и письма по Брайлю в России и за рубежом [Текст] / Г. С. Елфимова // Библиотековедение. – 2012. – № 3. – С. 87-92. – На рус. яз.
5. Земсков, А. Роль библиотек. Чтение [Текст] / А. Земсков // Библиотековедение. – 2008. – N3. – С. 80-85. – На рус. яз.
6. Колесникова, Т. Читацька активність студентів технічного ВНЗ : читання літератури іноземними мовами [Текст] / Т. Колесникова, Н. Біла // Бібліотечний вісник. – 2016. – № 2. – С. 26–32. – На укр. яз.
7. Концепція Державної цільової програми підтримки та розвитку читання на період до 2015 року [Текст]: Затв. розпорядженням від 30.09.2009 р. N 1228-р / Україна. Кабінет Міністрів // Урядовий кур'єр : газета. – 28/10/2009. – С.18. – На укр. яз.
8. Лисенко, Л. Бібліотечний квест як дієва форма популяризації читання та вітчизняної книговидавничої продукції [Текст] / Л. Лисенко // Бібліотечний форум України. – 2014. – № 3. – С. 56-58. – На укр. яз.
9. Мальгаждарова, В.В. Чтение и формирование креативного мышления : Мотивации к творчеству и развенчание мифов / В.В. Мальгаждарова // Библиотечное дело. – 2007. – N4. – С.10-12. – На рус. яз.
10. Педагогічні читання: Коли студенти Полтавського кооперативного технікуму складають зимову сесію, для викладачів розпочинаються педагогічні читання з колегами ПУСКУ, Пед. університету та інш. // ВІСТІ. Діловий випуск. – 04/02/2005. – N5. – С.20. – На укр. яз.
11. Социологические исследования в библиотеках: Практ. пособие / И. Г. Васильєв, М. Е. Илле, Д. К. Равинский – СПб., Профессия, 2003. – 176.
12. Туровська, Л. Місія сучасних бібліотек в епоху посткнижкової культури (між Гутенбергом та Інтернетом) [Текст] /Л. Туровська // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2016. – № 1. – С. 10–15. – На укр. яз.
13. Хабко, Є.Д., Соколова, Т.В. Читач, як об'єкт дослідження // Наук. і техніч. Біб-ки. - 1996. - № 6. - С. 15-27.